

solidar

ROMÂNIA

Peisajul politicii românești în ceea ce privește clima și tranziția ecologică

După căderea regimului comunist, România, la fel ca Polonia, a trecut printr-o perioadă de transformări majore în economia sa pe parcursul anilor 1990 și s-a alăturat angajamentelor internaționale de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, prin intermediul ratificării CCNUSC în 1994 și a Protocolului de la Kyoto în 2001.¹ Aderarea la UE în anul 2007 a oferit un nou impuls pentru noi reforme politice și economice, iar în prezent UE rămâne principalul motor al legislației cu privire la mediu și climă din România, deși țara a adoptat o poziție pasivă cu privire la discuțiile referitoare la politica în domeniul climei și al energiei la nivelul UE.²

În timpul fazei de aderare la UE, România a avut doar o Strategie Națională pe termen scurt cu privire la schimbările climatice și un Plan Național de Acțiune pentru perioada 2005-2007, ale căror obiective au fost stabilirea conformității cu angajamentele internaționale și unele măsuri voluntare de reducere a intensității emisiilor de dioxid de carbon în economie, adaptarea la efectele schimbărilor climatice și participarea la mecanisme flexibile, fără a afecta competitivitatea economiei.³

Această strategie a fost actualizată în conformitate cu Strategia Națională cu privire la Schimbările Climatice pentru perioada 2013-2020, pentru a integra diverse abordări sectoriale și, mai târziu,

în conformitate cu cea mai recentă Strategie națională cu privire la schimbările climatice și la creșterea ecologică cu emisii reduse de dioxid de carbon pentru perioada 2016-2030. Aceasta din urmă este împărțită în două secțiuni – atenuarea emisiilor de gaze cu efect de seră și adaptarea la schimbările climatice – și stabilește obiectivul de a crea o serie de politici pentru a îndeplini obiectivele de reducere cu 40% a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru 2030 în raport cu nivelurile din 1990 și de a îmbunătăți cu 27% eficiența energetică, precum și în ceea ce privește adaptarea, pregătirea pentru a aborda efectele schimbărilor climatice cu care se confruntă deja, cum ar fi inundațiile fluviale și costiere, precum și creșterea incidenței secetei.⁴

Angajamentul României pentru o dezvoltare durabilă a economiei și societății sale este evidențiat, de asemenea, în Strategia națională de dezvoltare durabilă 2013-2020-2030, care urmărește să asigure durabilitatea sectoarelor, prin intermediul integrării dezvoltării lor economice cu angajamentele cu privire la emisii.⁵ Strategia s-a actualizat ulterior prin intermediul unui nou document – Strategia de dezvoltare durabilă a României 2030 –⁶ pentru a îndeplini obiectivele Agendei 2030 a ONU.

De asemenea, un al treilea instrument de politică relevant în domeniul politicii cu privire la mediu și schimbări climatice în România este Strategia energetică a țării, care, pentru perioada 2007-2020, a propus modernizarea sectorului

1 Nachmany, M., Fankhauser, S., Davidová J., Kingsmill N., Landesman T., Roppongi H., Schleifer P., Setzer J., Sharman A., Singleton S., Sundaresan J. și Townshend, T., 2015. Legislația cu privire la schimbările climatice în România. Un extras din Studiul global al legislației cu privire la climă din anul 2015 – o analiză a legislației cu privire la schimbările climatice din 99 de țări. Institutul de Cercetare Graham pentru Schimbări Climatice și Mediu. <https://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wp-content/uploads/2015/05/ROMANIA.pdf>

2 Heilmann, F., Reitzenstein, A., Popp, R. and Ámon, A., 2019. Raportul de țară Pemm 2019. Economia politică a tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon, în contextul schimbărilor climatice și al energiei: România. E3G. <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2019/02/Romania-PEMM-Snapshot-Publication.pdf>

3 Nachmany, M., Fankhauser, S., Davidová J., Kingsmill N., Landesman T., Roppongi H., Schleifer P., Setzer J., Sharman A., Singleton S., Sundaresan J. și Townshend, T., 2015. Legislația cu privire la schimbările climatice în România. Un extras din Studiul global al legislației cu privire la climă din anul 2015 – o analiză a legislației cu privire la schimbările climatice din 99 de țări. Institutul de Cercetare Graham pentru Schimbări Climatice și Mediu. <https://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wp-content/uploads/2015/05/ROMANIA.pdf>

4 Banca Mondială, 2015. Schimbările climatice la nivel național și strategia de creștere ecologică cu emisii reduse de dioxid de carbon: raport de sinteză. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/739151468184789529/national-climate-change-and-low-carbon-green-growth-strategy-summary-report>

5 Nachmany, M., Fankhauser, S., Davidová J., Kingsmill N., Landesman T., Roppongi H., Schleifer P., Setzer J., Sharman A., Singleton S., Sundaresan J. și Townshend, T., 2015. Legislația cu privire la schimbările climatice în România. Un extras din Studiul global al legislației cu privire la climă din anul 2015 – o analiză a legislației cu privire la schimbările climatice din 99 de țări. Institutul de Cercetare Graham pentru Schimbări Climatice și Mediu. <https://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wp-content/uploads/2015/05/ROMANIA.pdf>

6 Strategia de dezvoltare durabilă a României 2030. https://www.esdn.eu/country-profiles/detail?tx_countryprofile_countryprofile%5Baction%5D=show&tx_countryprofile_countryprofile%5Bcontrol%5D=Country&tx_countryprofile_countryprofile%5Bcountry%5D=23&cHash=16646567f4a0bcb4238f9b312843a36b

energetic, creșterea inovării și utilizarea surselor regenerabile.⁷ Cea mai nouă Strategie – pentru perioada 2019-2030 și cu perspectivă pentru 2050 – se concentrează în schimb pe îmbunătățirea eficienței energetice în țară și pune bazele Planului Național Integrat pentru Energie și Climă (PNESC) 2021-2030,⁸ ale cărui obiective sunt structurate de-a lungul dimensiunilor uniunii energetice a UE.

Cel mai recent și relevant document elaborat de către Guvernul României cu privire la climă și mediu este, în cele din urmă, **Planul Național de Redresare și Reziliență 2021**, care a fost aprobat de către UE în septembrie 2021. Planul, care va fi finanțat prin granturi în valoare de 14,2 miliarde EUR și împrumuturi în valoare de 14,9 miliarde EUR, este construit în jurul a **6 piloni – (1) tranziția ecologică, (2) transformarea digitală, (3) creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, (4) coeziunea socială și teritorială, (5) sănătatea și reziliența economică și socială, precum și (6) următoarea generație** – și dedică 41% din bugetul său obiectivelor climatice, prevăzând reforme și investiții axate pe modernizarea căilor ferate, mobilitatea urbană, producția de energie curată, eficiența energetică a clădirilor și biodiversitatea și protecția mediului.⁹

Ce rol are tranziția echitabilă în cadrul existent?

După cum au subliniat Heilmann și colaboratorii (2019), **tranziția echitabilă nu joacă, în general, un rol în debaterile despre schimbările structurale din sectorul industrial din România, iar țara nu are o strategie de tranziție justă**

pe termen lung și nici nu a avut, până în 2021, un plan de eliminare treptată a cărbunelui.¹⁰

România continuă să înregistreze unele dintre cele mai ridicate rate de intensitate a emisiilor de dioxid de carbon și de sărăcie energetică din UE, cărbunile reprezentând aproximativ o treime din mix-ul energetic și bucurându-se de un sprijin politic puternic.¹¹ În conformitate cu un studiu academic recent, eliminarea treptată a cărbunelui ar duce la o „pierdere de aproximativ 25% din instalațiile actuale de producție ale țării și de până la 40% dacă hidrocarburile sunt vizate în cadrul Acordului Verde”.¹² Se preconizează că acest fapt va crea presiuni economice și sociale semnificative în regiunile afectate din cauza specializării înguste și dependenței ridicate față de extracția cărbunelui și, în conformitate cu estimările Eurostat, pierderile cumulate de locuri de muncă în sector până în 2030 ar putea fi între 3000 și 6000 de locuri de muncă în vest și între 6000 și 15000 de locuri de muncă în regiunile din sud-vest,¹³ afectând în special județele Hunedoara și Gorj, care angajează 90% din forța de muncă a întregii țări în sectorul minier.¹⁴

Consecințele sociale severe pe care se preconizează că le va produce eliminarea treptată a cărbunelui, ar putea explica reticența îndelungată a guvernului român în legătură cu angajarea țării în raport cu **termenul limită de eliminare a cărbunelui. Acesta din urmă a fost, de fapt, anunțat abia în 2021, ca parte a Planului Național de Redresare și Reziliență al țării, care promite că producția de energie electrică pe bază de cărbune se va încheia până în 2032.** Cu toate acestea, într-un interviu din 9 iunie

7 Nachmany, M., Fankhauser, S., Davidová J., Kingsmill N., Landesman T., Roppongi H., Schleifer P., Setzer J., Sharman A., Singleton S., Sundaresan J. și Townshend, T., 2015. Legislația cu privire la schimbările climatice în România. Un extras din Studiul global al legislației cu privire la climă din anul 2015 – o analiză a legislației cu privire la schimbările climatice din 99 de țări. Institutul de Cercetare Graham pentru Schimbări Climatice și Mediu. <https://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/wp-content/uploads/2015/05/ROMANIA.pdf>

8 Planul Național Integrat pentru Energie și Climă 2021-2030. https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ro_final_necp_main_en.pdf

9 2021, Planul Național de Redresare și Reziliență. <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/04/ffdbdf26d6fc01f009a8059cfd94b0dd.pdf>

10 Heilmann, F., Reitzenstein, A., Popp, R. and Ámon, A., 2019. Raportul de țară PemM 2019. Economia politică a tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon, în contextul schimbărilor climatice și al energiei: România. E3G. <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2019/02/Romania-PEMM-Snapshot-Publication.pdf>

11 Ibidem.

12 Voicu-Dorobant u. R., Volintiru C., Popescu, M. F.; Nerău V.; Ștefan G. Abordarea complexității tranziției echitabile în UE: dovezi din România. *Energii* 2021, 14, 1509. <https://doi.org/10.3390/en14051509>

13 Ibidem.

14 Planul Național Integrat pentru Energie și Climă 2021-2030. https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ro_final_necp_main_en.pdf

Mină de cărbune cu carieră deschisă în județul Gorj

2021, ministrul român al energiei a atenuat aceste angajamente, declarând că țara nu intenționează de fapt să renunțe la tot cărbunele, ci doar la cărbunele superior, care reprezintă doar 2% din mix-ul energetic al României.¹⁵

S-a subliniat faptul că „ambivalența guvernului român cu privire la data de eliminare treptată a cărbunelui este foarte problematică, deoarece împiedică într-adevăr planificarea solidă la nivel local”: regiunile carbonifere românești și-au prezentat deja **Planurile Teritoriale de Tranziție Echitabilă** către Ministerul European de Investiții și Proiecte, la sfârșitul lunii mai 2021, planuri care ar **trebui să le permită să acceseze Fondul de Tranziție Echitabilă pus la dispoziție de către UE, dar numai dacă într-adevăr se pune în aplicare o transformare care să elimine cărbunele.**¹⁶

Tranziția echitabilă în Planul Național de Redresare și Reziliență al României și în fondul JT

La fel ca alte documente naționale de politică cu privire la climă și mediu, Planul Național de Redresare și Reziliență al României nu menționează în mod explicit conceptul de tranziție echitabilă și nici nu include măsuri pentru a asigura punerea sa în aplicare în țară, deși dispozițiile generale pentru promovarea incluziunii sociale și combaterea inegalităților care ar putea rezulta din acțiunile PNRR sunt incluse în ultimii trei piloni ai Planului.

Se poate spune că cel mai important aspect al Planului, care este legat de tranziția echitabilă, este angajamentul deja menționat de eliminare treptată a cărbunelui – un element-cheie pentru definirea

¹⁵ Dobre D. și Petcu R., 2021. *Discuțiile fără sens ale guvernului român cu privire la eliminarea treptată a cărbunelui. Tranziție echitabilă.* <https://www.just-transition.info/romanian-governments-coal-phaseout-blubber/>

¹⁶ *Ibidem.*

procesului de tranziție către o economie neutră din punct de vedere climatic și un pas necesar pentru programarea unor resurse suplimentare în cadrul mecanismului de tranziție echitabilă.¹⁷ **România este, de fapt, al treilea cel mai mare beneficiar al UE în ceea ce privește resursele Fondului de tranziție echitabilă al UE, urmând să primească 1,95 miliarde de euro din bugetul total al FTE.**¹⁸

Ministerul Român pentru Proiecte UE a fost înființat de către Guvernul României ca autoritate principală în implementarea și coordonarea dezvoltării PTTE-urilor în România, asigurând transparența și implicarea tuturor părților interesate implicate. În plus, **Ministerul pentru Proiecte UE a instituit Programul Operațional de Tranziție Echitabilă pentru următoarea perioadă de finanțare a bugetului UE, în vederea eficientizării banilor care vor veni în țară din Fondul de Tranziție Echitabilă.**¹⁹

Cu sprijinul Comisiei Europene, **s-au identificat două zone ca fiind principalii beneficiari ai investițiilor FTE, și anume sub-regiunile Valea Jiului și Rovinari/Turceni**, care sunt situate în județele Hunedoara și Gorj, **din cauza dependenței lor puternice față de extracția cărbunelui și de producția de energie pe bază de cărbune, precum și din cauza consecințelor probabile grave cu care se vor confrunta regiunile ca urmare a transformării ecologice.** Totodată, județele Dolj, Galați, Prahova și Mureș sunt, de asemenea, eligibile pentru a beneficia de FTE, deoarece un număr semnificativ al forței de muncă din aceste zone este angajat în producția de energie electrică și termică pe bază de combustibili fosili sau în producția intensivă de energie și în industria grea (produse chimice, ciment pentru prelucrarea metalelor, îngrășăminte etc.),

care toate sunt sectoare care se preconizează că vor suferi modificări semnificative legate de tranziția energetică necesară.²⁰

În vara anului 2021 s-au efectuat consultări publice pentru definirea PTTE-urilor. Un prim proiect al planului pentru județul Hunedoara, de exemplu, a estimat că eliminarea treptată a cărbunelui superior va duce la concedierea a 4 000 de angajați din centralele termice și din zonele miniere, prin urmare, în PTTE-uri s-au propus măsuri de protecție socială, cum ar fi salariile compensatorii și reducerea vârstei de pensionare, deși acestea nu reprezintă o soluție viabilă pentru personalul mai tânăr care se poate reintegra mai ușor pe piața muncii.²¹

Cu toate acestea, incertitudinea cu privire la angajamentul guvernului român față de etapa finală a eliminării tuturor tipurilor de cărbune lasă în prezent aceste regiuni într-o mare incertitudine cu privire la modul de planificare a dezvoltării lor viitoare ca economie și societate.

17 Comisia Europeană, 2021. Document de lucru al personalului Comisiei. Analiza Planului de Recuperare și Reziliență al României. https://ec.europa.eu/info/files/commission-staff-working-document-analysis-recovery-and-resilience-plan-romania_en

18 Chirileasa A., 2021. România primește 1,95 de miliarde de euro în cadrul Fondului de Tranziție Echitabilă al UE. Romania-Insider.com. <https://www.romania-insider.com/romania-eu-just-transition-fund>

19 Tanase L., 2021. Vom permite o tranziție energetică echitabilă și favorabilă incluziunii sociale în România? Analiză a industriei energetice. <https://energyindustryreview.com/opinion/will-we-enable-a-just-and-socially-inclusive-energy-transition-in-romania/>

20 Comisia Europeană, 2020. Document de lucru al personalului Comisiei. Raport de țară România 2020. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b39ae9a-5945-11ea-8b81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>

21 Dobre D. și Petcu R., 2021. Discuțiile fără sens ale guvernului român cu privire la eliminarea treptată a cărbunelui. Tranziție echitabilă. <https://www.just-transition.info/romanian-governments-coal-phaseout-blabber/>